

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЦЕНТР ОХОРОНИ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ ПАМ'ЯТОК АРХЕОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ
ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ПОЛТАВСЬКИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

**ЗВІД
ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ
УКРАЇНИ:
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ**

Диканський район

Полтава
ТОВ «АСМІ»
2011

УДК 908(477.53)
ББК 63.3(4Укр-4Пол)-7
3-43

***Друкується за рішенням Вченої ради Полтавського краєзнавчого музею.
Протокол № 7 від 14 вересня 2011 р.***

Головна редакційна колегія:

Волошин Ю.В., доктор історичних наук, Полтавський національний педагогічний університет ім. В.Г. Короленка;

Киридон А.М., доктор історичних наук, Київський міжнародний університет;

Кривошея В.В., доктор історичних наук, заступник директора Українського інституту національної пам'яті;

Мокляк В.О., заступник директора з наукової роботи Полтавського краєзнавчого музею;

Супрун Т.Ю., учений секретар Полтавського краєзнавчого музею, заслужений працівник культури України;

Супруненко О.Б., кандидат історичних наук, заслужений працівник культури України;

Титаренко В.П., доктор історичних наук, Полтавський національний педагогічний університет ім. В.Г. Короленка;

Титова О.М., кандидат історичних наук, директор Центру пам'яткознавства НАН України і УТОПІК;

Фасій Г.І., начальник управління культури Полтавської облдержадміністрації;

Фесик К.Б., директор Полтавського краєзнавчого музею, заслужений працівник культури України;

Якименко М.А., доктор історичних наук, професор, Полтавська державна аграрна академія.

Упорядкування, підготовка до друку В.О. Мокляка

При передруку, чи іншому використанні матеріалів, посилання на джерело обов'язкове.

***Відповідальність за достовірність наведених фактів,
правильність цитування несуть автори статей.***

Автори статей: В.А. Андрієць, В.М. Бака, Т.А. Бобровський, С.І. Бочарова, П.Я. Гавриш, Я.М. Городницька, О.П. Єрмак, А.Г. Заїка, О.І. Калашник, С.В. Калашник, І.М. Кулатова, О.С. Лимар, К.М. Мироненко, В.О. Мокляк, А.М. Наговіцина, В.А. Павленко, Г.М. Ротар, О.А. Скирда, В.П. Скорик, Р.А. Стеблій, О.Б. Супруненко, А.І. Тимошук, О.М. Ткаченко, О.В. Халимон, Н.Ф. Шаповал, В.В. Шерстюк, А.Л. Щербань.

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область.

3-43 Диканський район [Текст] = Register of Monuments of History and Culture of Ukraine: Poltava Region. Dikanka district/ [упорядн., наук. ред. В.О. Мокляк]; автори статей: В.А. Андрієць, В.М. Бака, Т.А. Бобровський та ін. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2011. – 360 с., іл.

ISBN 978-966-182-176-6

Пропоноване увазі читача видання продовжує серію публікацій матеріалів до «Зводу пам'яток історії та культури України», що знаходяться на території Полтавської області. Даний випуск присвячений пам'яткам природи, археології, історії, архітектури та техніки, що розташовані на території Диканського району Полтавської області.

УДК 908(477.53)
ББК 63.3(4Укр-4Пол)-7

© Полтавський краєзнавчий музей, 2011.

© Автори статей, 2011

© В.А. Андрієць, В.О. Мокляк, М.О. Радченка,

В.В. Шерстюка, О.Б. Супруненко, ілюстрації, 2011

© ТОВ «АСМІ», оформлення, 2011

ISBN 978-966-182-176-6

го боку її долиною, з двох інших – балками.

Виявлене А.Л. Щербанем у 1998 р.

Пам'ятка займає південно-західну частину відрогу, видовжену з північного заходу на південний схід. Знахідки бронзового віку й черняхівської культури тяжіють до західного краю відрогу, що понижується до заплави річки, і лежать вузькою смугою. Недалеко від них (східніше), на підвищенні, зібрані матеріали середини I тис. н.е. і окремі фрагменти кераміки скіфського часу. Таким чином, на відрозі можна виділити кілька груп пам'яток.

Знахідки **добы ранньої – середньої бронзи** сконцентровані на невеликій території – 0,2 га (10 x 20 м). Це фрагменти стінок ліпних горщиків зі слідами гребінцевого загладжування поверхні (частина з яких орнаментована відтисками шнура, гребінцевого штампу, нігтьовими вдавненнями, прогладженням наліпленням валиком, що характерні для посуду ямної, катакомбної, багатоваликової культур); скобель, виготовлений на відщепі кременю, кварцитовий пращевий камінь підквадратної форми.

Знахідки **кераміки бондарихинської культури** виявлені у невеликій кількості – уламки ліпних горщиків, орнаментованих рядом відтисків кінцем округлої та трикутної в перетині палички.

Напевне, з діяльністю селища **ранньоскіфського часу** пов'язані фрагменти ліпних горщиків, орнаментованих наскрізними проколами по краю вінець, наліпленням розчленованим валиком на шийці; вінець ліпної чорної лискованої миски з загостреним верхом, загнутим досередини та прикрашеним орнаментом у вигляді валикоподібного виступу зовні і наколом зсередини; стінки ліпленого черпака з чорною лискованою поверхнею, орнаментованого ритованими лініями.

Поряд зібрана невелика кількість уламків посуду **черняхівської культури**: фрагменти виготовлених на гончарному крузі мисок, донець горщиків і миски з підлощеною і шерехатою поверхнею, ручки світлоглиняної амфори танаїського типу.

За 20 метрів східніше знахідок зібрані артефакти **середини-другої половини I тис. н.е.**: фрагменти вінець ліпних горщиків (у т.ч. реберчастих, іноді зі слідами реставрації), з дещо відігнутим краєм; донець з закраїною і слідами від вертикального загладжування тріскою; дископодібної сковорідки з невисоким бортиком; біконічного кружала.

Біля краю відрогу зустрічаються фрагменти виробів XVII – XIX ст.

Поверхня інтенсивно розорюється під сільськогосподарські культури. Пам'ятка не розкопувалася.

Матеріали розвідок зберігаються в фондах Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному (смт. Опішня).

Література: Щербань А.Л. Пам'ятки археології в околицях Диканьки // АЛЛУ. – Полтава: Археологія, 1998. – Ч.1-2. – С.87 – 89; Щербань А.Л. Нові пам'ятки археології в околицях Диканьки // Полтавський археологічний збірник. – Полтава: Археологія, 1999. – С. 80 – 82; Щербань А.Л. Знахідки старожитностей I тис. до н.е на поселеннях поблизу Диканьки // Археологічний літопис Лівобережної України. – Полтава, 2000. – Ч. 1 – 2. – С. 82; Щербань А.Л. Археологічні розвідки поблизу Диканьки Полтавської області // Археологічні відкриття в Україні 2002-2003 рр. – К.: Інститут археології НАН України, Шлях, 2004. – С. 65 – 66.

А.Л. Щербань

95. Селище Василівка IX, курганий могильник (доба раннього заліза (археол.)

Знаходиться за 3,7 км на південний захід від підстанції Диканського району електромереж і за 1,9 км від центру

с.Василівка, на пологому відрозі другої надзаплавної тераси лівого берега р. Середня Говтва, обмеженому з одного боку долиною річки, з двох інших – балками. Поверхня відрогу знижується до його країв.

Займає площу 900 x 50 м (4,5 га)

Виявлене А.Л. Щербанем у 1997 р.

Розташовується у центральній частині відрогу. Помічене за зольними та курганоподібними насипами, розміщеними дугоподібною смугою, орієнтованою приблизно із заходу на схід. Зафіксовано одинадцять попелищ і сім курганів діаметром 10 – 25 м, висотою 0,2 – 0,75 м. Три кургани, один великий і два ледь помітних розміщені по центру смуги, чотири – на її східному краї. Культурні залишки ранньоскіфського часу виявлені у великій кількості, переважно на попелищах: фрагменти вінець ліпних горщиків, прикрашених проколами попід вінцями, нігтьовими вдавленнями по краю вінець, наліпленням, розчленованим пальцевими вдавленнями валиком попід вінцями, на плечиках чи на тулубі; вінець чорних лискованих мисок, іноді прикрашених проколами попід краєм чи штампованим орнаментом на крисах, інкрустованим білою пастою; чорних лискованих черпаків, часто прикрашених прокресленим геометричним орнаментом, іноді – інкрустованим білою пастою. Заслужовує на увагу майже ціла ручка черпака з відростком, оформленим у вигляді двох різків, та інші керамічні вироби: кружала різних форм – зрізанобіконічні, зрізаноконічне, дископодібне – виготовлене зі стінки світлої посудини зі слідами загладження шматочком тканини на поверхні та всередині; котушка, гудзик (з насічками нігтем по ребру виробу), блоки (один – орнаментований по верхній площині відтисками палички-штампу з намотаною ниткою; фрагмент зооморфної (коник) та антропоморфна статуетки; фрагмент

мініатюрної посудинки? у вигляді таці з загнутими догори краями; глиняний штамп у вигляді невеличкого конуса з трьома «рогами». Серед кам'яних виробів: відщеп кременю, фрагменти піщаникового блюда з піднятими краями та обушної частини кам'яної сокири. Кістяний виріб – фрагмент псалія. Серед металевих виробів бронзовий дволопатевиий наконечник стріли з шипом та свинцева намистина-важок.

У 1998 р. під час огляду поверхні одного з попелищ у глибокій борозні розорювання було зібрано значну кількість фрагментів ранньоскіфської кераміки, не менш ніж від п'яти посудин (ймовірно, залишки якоїсь вимостки). Форму трьох з них реконструйовано:

1) Ліпний горщик видовженої форми з плавно відігнутими вінцями, високою шийкою, прикрашений проколами під краєм і наліпленням, розчленованим пальцевим вдавленням валиком підтрикутного перетину на плечах. Розміри горщика: висота 23,8 см, діаметр вінець 19 см.

2) Ліпний горщик видовженої форми з різко відігнутими вінцями, високою шийкою, прикрашений проколами під краєм і нижче наліпленням, розчленованим пальцевими вдавленнями валиком підтрикутного перетину. Розміри горщика: висота 38 см, діаметр вінець приблизно 30 см. Заслужовує на увагу висока якість виготовлення горщика, товщина стінок.

3) Ліпна невелика миска напівсферичної форми.

Біля центральної частини пам'ятки на ділянці 0,4 га зібрані середньоскіфські знахідки, малочисленні і дуже подрібнені. Знайдені фрагменти вінець ліпних горщиків, прикрашених проколами і наліпленням розчленованим пальцевими вдавленнями валиком попід краєм, чорних лощених мисок з загнутим досередини краєм, стінок античних амфор.

Поверхня інтенсивно розорюється під сільськогосподарські культури. Пам'ятка не розкопувалася.

Матеріали розвідок зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства в Опішному (смт. Опішня).

Література: Щербань А.Л. Пам'ятки археології в околицях Диканьки // АЛЛУ. – Полтава: Археологія, 1998. – Ч. 1 – 2. – С. 87 – 89; Щербань А.Л. Ліпний горщик скіфського часу з околиць Диканьки // ПАЗ. – Полтава, 1999. – С. 282 – 283; Щербань А. Керамічні штампи початку раннього залізного віку // Український керамологічний журнал. – 2002. – № 1. – С. 13 – 16; Щербань А. Про один тип антропоморфних статуеток скіфського часу // Український керамологічний журнал. – 2002. – № 3 (5). – С. 68 – 70; Щербань А.Л. Археологічні розвідки поблизу Диканьки Полтавської області // Археологічні відкриття в Україні 2002 – 2003 рр. – К.: Інститут археології НАН України, Шлях, 2004. – С. 65 – 66; Щербань А.Л., Рахно К.Ю. Глиняні черпаки доби раннього заліза з пам'яток поблизу Диканьки // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2006. – № 2. – С. 29 – 39.

А.Л. Щербань

96. Селище Василівка Х, (доба раннього заліза) (археол.)

Знаходиться за 4 км на південний захід від підстанції Диканського району електромережі і за 2 км від центру с. Василівка, на пологому відрізі першої надзаплавної тераси лівого берега р. Середня Говтва, обмеженому з одного боку долиною річки, з двох інших – балками.

Виявлене А.Л. Щербанем у 1998 р.

Кераміку знайдено на площі 0,9 га (30 х 30 м). Помітні три підвищення (можливо, зольники). На жаль, через вирощування багаторічних трав детальнішої інформації здобути не вдалося. Серед знахідок – фрагменти подрібненої кераміки скіфського часу – стінки ліпних горщиків, мисок.

Пам'ятка не розкопувалася. Поверхня інтенсивно розорюється під сільськогосподарські культури.

Матеріали розвідок зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства в Опішному (смт. Опішня).

Література: Щербань А.Л. Пам'ятки археології в околицях Диканьки // АЛЛУ. – Полтава: Археологія, 1998. – Ч. 1 – 2. – С. 87 – 89; Щербань А.Л. Археологічні розвідки поблизу Диканьки Полтавської області // Археологічні відкриття в Україні 2002 – 2003 рр. – К.: Інститут археології НАН України, Шлях, 2004. – С. 65 – 66.

А.Л. Щербань

97. Селище Василівка ХІ, ур. Соловійове плесо (доба бронзи, ранній залізний вік) (археол.)

Знаходиться за 2,9 км на південь від с. Василівка в заплаві, на лівому березі р. Середня Говтва.

Виявлене А.Л. Щербанем у 1998 р.

Найбільше знахідок виявлено в розмиві лівого берега річки, на території, протяжністю 15 м, але окремі фрагменти кераміки помічені й на віддалі близько 50 м, в глибині заплави, що зараз задернована.

Культурні залишки виявлені у великій кількості.

Знахідки доби бронзи: вістря невеликого крем'яного наконечника на стрілу, підтрикутної форми, бічні грані загострені ретушшю, аналогії йому знаходимо в ямній культурі; відщепи кременю.

Знахідка скіфського часу – фрагмент античного керамічного виробу з отвором посередині й укритего якісним чорним лаком,

Знахідки черняхівської культури: уламки мисок сірого або чорного кольору з лискованою або шерехатою поверхнею, деякі – прикрашені ритованими концентричними прямими і хвилястими лініями; уламки вінець,

Наукове видання

Упорядник – **МОКЛЯК** Володимир Олександрович

**ЗВІД ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ:
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ**

Диканський район

Відповідальні за випуск: В.О. Мокляк, Т.Ю. Супрун, К.Б. Фесик,
Комп'ютерна верстка – В.В. Радченко
Англійський текст – М.Г. Кондратенко

Підписано до друку 15.11.2011 р.
Формат паперу 70×100/16.
Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 29,3. Тираж 400 пр. Зам. № 4266.

Видавець і виготовлювач ТОВ «АСМІ».
36011, м. Полтава, вул. В. Міщенко, 2.
Тел./факс: (0532) 56-55-29.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК №3357 від 25.12.2008 р.